

Yiğit, E. (2023). Türk kültüründe geyik ve geyikle ilgili inanış ve efsaneler: Kastamonu-Karabük örneğinde. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*. 8 (14), s. 376-399.

TÜRK KÜLTÜRÜNDE GEYİK VE GEYİKLE İLGİLİ İNANIŞ VE EFSANELER: KASTAMONU-KARABÜK ÖRNEKLEMİNDE BELIEFS AND LEGENDS ABOUT DEER IN TURKISH CULTURE: CASES FROM KASTAMONU-KARABUK

Yüksek Lisans Mezunu Ebubekir YİĞİT*
Araştırmacı
ebuyigit@hotmail.com

Öz

Sözlü anlatılardan biri olan efsane; tabiatüstü şahıslar, varlıklar ve dini olaylar hakkında anlatılan ve gerçek olduğuna inanılan kısa anlatılardır. Çalışmada geyik konulu efsaneler incelenmiştir. Türk kültüründe geyik önemli bir hayvandır. Geyiğin etinden, sütünden, derisinden ve boynuzundan faydalandığı gibi Tanrılara, kahramanlara ve evliyalara yardım etmesi, onları koruması gibi özelliklerinden dolayı Türkler tarafından kutsal sayılmış ve kutsal sayıldığı için kahramanlara ve evliyalara yardım ettiğine inanılmıştır. Bu sebeple geçmişten bugüne Anadolu'da geyikle ilgili pek çok efsane, inanış ve uygulamalar oluşmuştur. Bu efsanelerin sıkça anlatıldığı yörelerin başında Kastamonu ve Karabük illeri gelmektedir. Bu yörelerde evliyalara başta olmak üzere birçok cami, tekke ve türbenin olması pek çok efsanenin de anlatılmasına imkân sağlamıştır. Özellikle geyiklerle ilgili anlatılan efsaneler bu anlamda dikkat çekmiştir. Buradan hareketle çalışmada Kastamonu ve Karabük il ve ilçelerinde geyikle ilgili efsane ve inanışlar tespit edilmiş ve bunların halk kültürü içerisindeki yeri tahlil edilmiştir. Kastamonu yöresinde

* ORCID: orcid.org/0000-0002-0485-7832.

“Benli Sultan Türbesi”, “Şeyh Abdal Hasan Tekkesi ve Türbesi”, “Hepkebirler Cami ve Türbesi”, “Geyikli Cami”, “Mahmut Bey Cami”, “Haraçoğlu Cami ve Türbesi”, “Şeyh İsmail Rumi Cami ve Tekkesi” ve “Pınarbaşı Geyikli Cami”; Karabük yöresinde ise “Bahattin Gazi (Geyikli Dede Hazretleri)”, “Yazıköy Keşkek Dede Türbesi”, “Akçakese Köyü Cami”, “Çalışlar Türbesi” ve “Göğeren Baba Abdullah Efendi Türbesi” gibi dinsel mekânlar tespit edilmiştir. Elde edilen bilgiler neticesinde Türk mitolojisinde ve kültüründe kutsal sayılan geyiğin günümüzde Kastamonu ve Karabük yörelerinde izlerinin bulunduğu ve canlılığını koruduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk kültürü, geyik, efsane, Kastamonu, Karabük.

Abstract

Legends are short narratives told and believed to be true about the creation and end of the world, historical events, supernatural persons and beings, and religious events. In this regard, it was important to compile, examine and transfer studies on legends for the future generations. In this study, legends about deer were examined. Deer is an important animal in Turkish mythology and culture. The deer's meat, milk, skin and horns are used, and it is considered sacred and respected by the Turks for its features such as helping and protecting gods, heroes and saints. For this reason, many legends, beliefs and practices about deer have been formed in Anatolia throughout history. Kastamonu and Karabük provinces were among the places where these legends were told. The fact that there are many mosques, lodges and tombs in these regions, especially saints, has brought about many stories. Especially the legends about deers have attracted attention in this sense. Based on this, in the study, legends and beliefs about deer in Kastamonu and Karabük provinces and district were identified and their place in folk culture was analyzed. In the Kastamonu region, “Benli Sultan Tomb”, “Şeyh Abdal Hasan Lodge and Tomb”, “Hepkebirler Mosque”, “Geyikli Mosque”, “Mahmut Bey Mosque”, “Haraçoğlu Mosque and Tomb”, “Şeyh İsmail Rumi Mosque and Lodge” and “Pınarbaşı Geyikli Mosque”; In the Karabük region, religious places such as “Bahattin Gazi (Geyikli Dede Hazretleri)”, “Yazıköy Keşkek Dede Tomb”, “Akçakese Village Mosque”, “Çalışlar Tomb” and “Göğeren Baba Abdullah Efendi Tomb” have been identified. Based on the acquired information, it was observed that the deer, which is considered sacred in Turkish mythology and

culture, still has traces in Kastamonu and Karabük regions and maintains its vitality.

Keywords: Turkish culture, deer, legend, Kastamonu, Karabuk.

Giriş

Türkler, tarihin ilk dönemlerinden itibaren konargöçer kültürün bir zorunluluğu olarak hayvanlarla sıkı ilişkiler kurmuşlardır. Zorlu hayat şartları altında yaşamaya çalışan Türk toplulukları ihtiyaçtan dolayı pek çok yabani hayvanı avlamış ve bu avladıkları hayvanlarla ilgili çeşitli inançları gündelik yaşamlarına dâhil etmişlerdir. Türklerin kutsal saydığı ve saygı gösterdiği hayvanlardan biri “geyik”tir. Farklı Türk lehçe ve şivelerinde “sığın”, “alasığın”, “alakeyik”, “alabolan” şeklinde geçen geyik, bozkurt gibi bazı Türk boylarının sembolü olmuştur (Kurt, 2020, s. 61). Türk, Moğol ve Altay mitolojilerinde de “Geyik Ata” adında bir tanrıya da rastlanılmaktadır. Geyik sürülerinin başında bulunup onları idare etmekle görevli olan “Geyik Ata” pek çok kaynaktan “Gökgeyik” ve “Göksığın” şeklinde de yer almaktadır. Dolayısıyla “Geyik, Türk mitolojisinde kökleri ‘Mezolitik Dönem’e kadar inen en eski simgelerinden biridir” (Çoruhlu, 2017, s. 142). Bu anlamda Türk mitolojisinde geyiğin birçok önemli rolü bulunmaktadır. Örneğin şamanların Gök Tanrı’ya ulaşması konusunda onlara yardımcı olan ve yol gösteren hayvanlardan biri geyik olmuştur. Şamanların elbisesinde ve kullandıkları davulda da geyik figürleri sıkça kullanılmıştır. Hatta Altay Türkleri arasında kamlara ait davulların tokmağı kayın ağacından veya geyik boynuzundan yapılmıştır (Gömeç, 1998, s. 44). Bunların dışında geyiğin ak renge sahip olanlarının ise dişi bir ruh veya tanrıça olduğuna inanılmıştır (Mandaloğlu, 2013, s. 283). Bunun dışında geyikle ilgili Orta Asya Türk halkları arasında yaygın pek çok inanış oluşmuştur. Bunlardan biri Türklerde zamanı belirleyen iki adet çarkın olduğu ve bunlardan birini ejder, diğerinin ise geyiğin döndürdüğüdür. Ayrıca geyiğin Altay Türklerinde, Mayalarda

ve Kızılderililerde de reenkarnasyonu simgelediği belirtilmiştir (Aytaş, 1999, s. 4).

Geyik, Orta Asya'daki yeri ve önemini Anadolu'da da korumayı başarmıştır. Bunun temel sebeplerinden biri geyiğin tasavvufi alanda sıkça kullanılmasıdır. Geyiğin dini hikâyelerde özellikle evliya kültü içinde yer alması, onun halkın nazarındaki kutsiyetini pekiştirmiştir (Dalkesen, 2015, s. 58). Bu anlamda pek çok efsane ve inanışlarda geyikle ilgili uygulama ve efsaneler görmek mümkün olmuştur. Konuyla ilgili olarak Ögel, geyikle ilgili inançların halk arasında genellikle "Evliyalara yardım etme" motifi üzerine kurgulandığını ve geyiğin bazı hikâyelerde tanrının bir elçisi olarak görüldüğünü ifade etmektedir (Ögel, 2014, s. 24). Ahmet Yaşar Ocak da geyiğin daha çok "don değiştirme" aracı olarak kullanıldığını belirtmiştir. Özellikle Seyyid Battal Gazi'nin geyik donuna girerek mezarını ziyarete gelen Hacım Sultan'a gözükmesi ve Abdal Musa'nın okuyla vurduğu geyiğin Kaygusuz olduğunu anlaması gibi efsaneler buna örnek anlatılardır (Ocak, 2012, s. 208). Anadolu'daki hikâyelerde de geyiğin çocukları beslediği, onları felaketlerden koruduğu, anaç ruhlu ve merhametli bir imaja sahip olduğu belirtilmiştir (Alsan ve Akın, 2020, s. 221). Bir başka çalışmada geyiğin boynuzlarının evlerin duvarlarına asıldığı, türbeleri ziyaret eden hastalara geyiklerin boynuzlarının sürüldüğü ve böylece hastaları iyileştirdiği ifade edilmiştir (Kumartaşlıoğlu, 2015, s. 137). Hastaları iyileştiren bu gücün İslamiyet öncesi şaman geleneği ile ilgili olduğu düşünülmüştür. Çünkü boynuzun kendini yenileyebilme özelliği bulunmaktadır. Buradan hareketle insanların da yaralarını yenileme gücü olduğuna inanılmıştır. Bunun dışında türbelerin duvarlarına asılan geyik boynuzlarının mahiyetini açıklayacak nitelikte türbede yatan azizlerin hayatları üzerine efsaneler anlatılmıştır. Bu efsanelerde veliler; geyiğe binerek, geyiği koşum hayvanı gibi kullanarak ve geyiğin sütünü sağarak geyiğe hükmetmekte ve velayetlerini ispatlamaktadırlar. Bu anlatılan efsaneler geyiğin üzerine yüklenen kutsallığı da anlamlı kılmaktadır (Kumartaşlıoğlu, 2015, s. 139). Konuyla ilgili olarak Pertev Naili Boratav şu bilgileri vermektedir:

Geyik, Türk kültüründe doğaüstü güçlerle donatılmış bir kült hayvanıdır. Anadolu'nun eski dinlerine dayanan efsanelerde, bazen bir dişi olarak, ona bazen sihirli güçlere sahip 'ustalar' veya 'çobanlar' eşlik eder. Bu kişiler hayvanların bekçileridir ve onları avlayan avcılar, ölümle ve sakatlıkla cezalandırır (Boratav, 2012, s. 74).

Simgesel boyutta geyiğe yüklenen bu kutsallık onu dokunulmaz kılmaktadır. Pek çok anlatı metninde de geyiği avlayanların başına kötü felaketlerin geldiği belirtilmektedir. Bunun en tipik örneği "Alageyik" efsanesinde görülmektedir (Sezer, 2022, s. 98). Yaşar Kemal'in derlediği Alageyik Destanı da buna örnek bir anlatıdır. Destanda kahramanı bir geyik avcısı olan Halil'in geyik avına olan müptelalığı ve sonrasında yaşadığı sıkıntılar anlatılmaktadır (Kemal, 2009). "Kastamonu'da Halk İnanışları" adlı çalışmada da geyikle ilgili bazı inanışlar derlenmiştir. Bu inanışlar daha çok geyiğe zarar verenlerin cezalandırılacağı yönündeki inanışlardır: "Geyik vuran kişinin eli tutulacağına, geyik vuranın iki yakasının bir araya gelmeyeceğine, geyiğe zarar verildiği takdirde ölene kadar başından belanın eksik olmayacağına, işi rast gitmeyeceğine ve geyik mübarek bir hayvan sayıldığından Allah yolunda olan herkese yardım edeceğine inanılır" (Delihasanoglu, 2022, s. 79).

Geyik motifi; masal, destan, menkıbe, şiir ve efsane gibi pek çok halk edebiyatı anlatılarına da konu olmuştur. Geyik konulu pek çok masalın yanında geyikle ilgili motifler Stith Thompson'un *Motif-İndeks of Folk-Literature* adlı eserde de B-D-J başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bunlar şu şekildedir:

B635.3. Ölü çocuk ve geyik

D314.1.3. Geyik kadın olur

J461.4. Geyik, insana yardım eder (Thompson, 1955).

Destanlara da Dede Korkut hikâyeleri örnek verilebilir. Dede Korkut hikâyelerinde geyik, kimi zaman yol gösteren, iyilik yapan, kimi zaman da kötü insanları tuzaga düşüren bir kimlikle ön plana çıkmış ve bu anlamda önemli işlevlere sahip olmuştur. Örneğin, "Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Destanı"nda Bamsı Beyrek avda bir geyiğin peşine düşer ve bu vesileyle Banu Çiçek ile tanışır (Ergin, 2020). Anadolu

sahasında da geyikle ilgili pek çok efsane anlatılmıştır. Örneğin Giresun'dan derlenen "Ana Geyik" efsanesi bir annenin, hasta olan çocuğunu bir ağacın kovuğuna terk etmesini ve bu çocuğu bir geyiğin besleyerek iyileştirmesini konu edinmektedir (Şimşek, 1995, s. 18). Yine bir başka örnek olan "Geyik Koşan Dede" efsanesinde Allah tarafından bir dedeye iki geyik gönderildiği ve geyiklerin dedeye bahçe işlerinde yardım ettiği anlatılmaktadır (Demir, 2013, s. 131).

Ülkemizde birçok köy ve kasabada geyik isimleri bulunmaktadır ve bu geyiklerin genel olarak insanlara yardım ettiğine, onları koruduğuna ve şifa verdiğine inanılmaktadır. Örneğin "Kocaeli Geyikçeli", "Ordu Geyikli" ve "Trabzon Geyikli" gibi isimler bunlardan birkaçıdır. Bununla birlikte, Anadolu'da "Geyikbayırı", "Geyikdere", "Geyikgölü", "Geyikkırı", "Geyikpınarı", "Geyiksuyu" ve "Karageyikli" gibi yer isimlerine de rastlanmaktadır (Beşkardeş, 2014, s. 21). Günümüzde pek çok yörede geyiğe ait boynuz ve postlar evlere asılmaktadır. Bu inanışla evde nazarın ve kötülüğün engellendiği düşünülmektedir. Bunun dışında halı, kilim, kazak ve bez sofrasına dahi bu motifler işlenmektedir (Çınar, 2016).

Kastamonu ve Karabük çevresi de geyikle ilgili benzer inanış ve geleneklerin yaşatıldığı yerlerdir ve bu çalışmada Kastamonu ve Karabük illerinde anlatılan efsanelerde geyiğin nasıl ve ne şekilde geçtiği araştırılmıştır. Bu anlamda konuyla ilgili pek çok evliya, türbe ve cami tespit edilmiş, bunların geyikle olan ilişkisi alan (saha) yöntemiyle derlenip incelenmiştir. Bu bağlamda Kastamonu'da; "Benli Sultan Türbesi", "Şeyh Abdal Hasan Tekkesi ve Türbesi", "Hepkebirler Cami", "Geyikli Cami", "Mahmut Bey Cami", "Haraçoğlu Cami", "Şeyh İsmail Rumi Cami ve Tekkesi", "Pınarbaşı Geyikli Cami" gibi mekânlar tespit edilirken Karabük yöresinde ise; "Bahattin Gazi (Geyikli Dede Hazretleri)", "Yazıköy Keşkek Dede Türbesi", "Akçakese Köyü Cami", "Çalışlar Türbesi" ve "Göğeren Baba Abdullah Efendi Türbesi" gibi mekânlar tespit edilmiştir.

1. Kastamonu Yöresinde Geyik Kültü

Kastamonu, “Evliyalar şehri” olarak bilinen bir yöredir. Dolayısıyla yörede birçok evliya yetişmiş ve bunlarla ilgili olarak da pek çok efsane söylenegelmiştir. Özellikle şehrin bir simgesi haline gelen “Şeyh Şaban-ı Veli Hazretleri” bu anlamda yöre için önemli bir zat olmuştur. Bunun dışında yörede pek çok evliya, türbe, tekke ve camilere rastlanılmaktadır. Bu zatlar ve türbelerle ilgili anlatılan rivayetlerde geyiklerin geçmesi dikkat çekmektedir. Araştırmalar sonucunda Kastamonu’ya gelen ilk alperenlerin geyiklerden yardım aldığı ortaya çıkmıştır. Bunun neticesinde Kastamonu’da birçok türbe girişinde geyik kafatası ve boynuzları görmek mümkün olmuştur (Bekaroglu ve Özden, 2023, s. 1). Çalışmada Kastamonu ilinin ilçe ve köylerinde yapılan alan (saha) araştırmasında geyiklerle ilgili efsaneler ve inanışlar tespit edilmiştir. Çalışmanın kapsamını Kastamonu/Merkez, Tosya, Daday, İhsangazi ve Taşköprü gibi ilçeler oluşturmuştur. Bu noktadan hareketle “Benli Sultan Türbesi”, “Şeyh Abdal Hasan Tekkesi ve Türbesi”, “Hepkebirler Cami”, “Geyikli Cami”, “Mahmut Bey Cami”, “Haraçoğlu Cami”, “Şeyh İsmail Rumi Cami ve Tekkesi” ile “Pınarbaşı Geyikli Cami” gibi kutsal mekânlarda geyiklerle ilgili anlatılan efsaneler derlenerek kayıt altına alınmıştır.

1.1. Benli Sultan Türbesi

Kastamonu’da yaşadığı rivayet edilen önemli evliyalardan biri Benli Sultan’dır. Bu türbe şehir merkezine 27 km uzaklıkta olan Ahlat Köyü’nde yer almaktadır. Külliye, cami, mutfak, misafirhane ve türbeden oluşmaktadır. “Eş-Şakâiku’n-nu’maniyye” adlı eserde Benli Sultan’ın tam adı “Ebû Şâme Şeyh Muhyiddîn Mehmet/Muhammed Benli Sultan” şeklinde geçmektedir. Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü’ndeki kayıtlara göre Benli Sultan, II. Selim döneminde yaşamış bir âlimdir. Evliyanın Halveti ve Nakşibendi tarikatlarına bağlı olduğu düşünülmektedir. Köy, Benli Sultan’ın adını almıştır. 1512-1520 yılları arasında köye cami, mutfak, misafirhane, kütüphane ve türbeden oluşan bir külliye yapılmıştır (Kastamonu Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019). Çokça mucize ve keramet gösteren Benli Sultan’ın külliyesi birçok ziyaretçiyi

ağırlayan noktalardan birisi olmuştur. Benli Sultan ile ilgili bilgilere bakıldığında velinin vahşi hayvanlarla bağ kurabilen bir şahsiyet olduğu görülmüştür (Mısırlı, 2019, s. 50). Dolayısıyla yörede Benli Sultan ile ilgili birçok efsane ve rivayet anlatılmıştır. Bunlardan birkaçı geyiklerle ilgilidir. Türbede hâlâ geyik ve geyik boynuzları asılıdır.

Efsaneye göre geyikler, türbenin yapımına yardımcı olduğu sırada köyün içinde gezen birkaç öküz, geyikleri kovalar ve onlara zarar verirler. Köy halkı bununla ilgili bir önlem almaz. Benli Sultan bu duruma biraz kızar ve köy halkına şöyle bir beddua eder: “Öküzünüz çift olmasın.” Bu bedduadan sonra köyde hiç kimsenin iki öküzü olmaz. Biri varken diğerini satın alanın öküzlerinden biri ölür. Yüzlerce yıl önce yapılan bedduanın etkisinin bugün de sürdüğüne inanılır. (KK.1-KK.8). Efsanede Benli Sultan’ın geyiklerle olan ilişkisi bir dostluğa dayanmaktadır. Geyikler, türbenin yapımında evliyaya yardımcı olmuştur. Evliyanın geyikler için beddua etmesi bir anlamda geyiklere verilen değerini derecesini göstermektedir. Türbede hâlâ geyik ve geyik boynuzlarının bulunması da önemlidir. Buradaki amaç, camiden içeriye kötü ruhların girmesini engellemektir. Bu inanış ve uygulamalar, yöre halkının geyiğe verdiği saygıyı göstermektedir.

1.2. Şeyh Abdal Hasan Türbesi

Kastamonu’da yaşamış önemli velilerden biri de Şeyh Abdal Hasan’dır. Efsaneye göre Abdal Hasan, geyikleri koşum hayvanı olarak kullanır. Evliya, geyiklerin yardımıyla köye ağaç getirir. Yöre insanı ilk başlarda evliyanın öküzlerle ağaç taşıdığını sanır. Fakat bir süre sonra öküz sandıkları hayvanların geyik olduğunu fark ederler. O günden sonra yöredeki insanlar Abdal Hasan’ın keramet sahibi bir zat olduğunu anlarlar (KK.2-KK.9). Şeyh Abdal Hasan Türbesi, Kastamonu’nun Taşköprü ilçesi Abdal Hasan Köyü’nde yer almaktadır. Evliyanın doğum ve ölüm tarihi hakkında herhangi net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat 15 ve 16. yüzyılın arasında yaşadığı rivayet edilmektedir (Zengin, 2002, s. 86). Abdal Hasan’ın Dilsiz Sultan ile ilgili bir menkıbesi de bu tarihlere denk gelmektedir. Ayrıca şeyhin

Kalenderî tarikatına bağlı olduğu hakkında bilgiler mevcuttur (Ocak, 1999, s. 215).

Türbede Abdal Hasan hakkında herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Evliyanın kim olduğu ve ne zaman buraya defnedildiği hakkında da bir bilgiye rastlanamamıştır. Türbenin içinde iki tane sanduka bulunmaktadır. Kapı girişinin sağ tarafındaki büyük sandukanın Abdal Hasan'a, diğerinin (küçük) ise II. Bayezid'in kızı olarak bilinen Dilsiz Sultan'a ait olduğu söylenmektedir (Atlı, 2017, s. 53). Türbenin hem iç bölümündeki duvarlarda hem de dış kapı kısmındaki direklerde boynuzlu geyik başları asılı durmaktadır. Evlere geyik boynuzunun asılması Anadolu'da yaygın bir gelenektir. Geyik boynuzu; koruyucu, bereket verici ve nazar önleyici gibi özelliklerinden dolayı bir sembol haline gelmiştir. Bu bakımdan pek çok türbede ve özellikle evlerin kapı girişlerine geyik boynuzları asılmaktadır. Böylelikle içeriye kötü ruhların girmesi engellenmektedir. (Durdu, 1998, s. 49-55).

Efsanede Şeyh Abdal Hasan, geyikleri koşum hayvanı olarak kullanmıştır. Dolayısıyla geyikler bu anlatıda evliyaya yardımcı olma işleviyle kullanılmıştır.

1.3. Şeyh Ahmed Türbesi

Şeyh Ahmed Türbesi, Kastamonu'nun Daday ilçesine bağlı Gökçöy'de yer almaktadır. Yaklaşık altı metre kareden oluşan türbenin çatısı ahşap üzeri kiremittir. Kastamonu'da yetişmiş bir âlim olan Şeyh Ahmed'in hayatı hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Yöre için önemli olan türbenin içerisinde yedi sanduka bulunmaktadır. Bunlardan biri Şeyh Ahmed'e aittir. Diğer türbelerin kime ait olduğu konusunda da herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır (Tanrıseven vd., 2019, s. 35). Türbenin duvarlarında geyik boynuzları dikkat çekmektedir. Yöre halkından alınan bilgilere göre Şeyh Ahmed geyiklerle yakın bağ kurmuştur. Rivayete göre Rumlarla savaştığı bir dönemde evliyanın başı Rum askerleri tarafından vurulur ve bu zatın başı yaklaşık bir kilometre yuvarlanarak türbenin yanında durur. Türbeye dair anlatılan başka bir efsaneye göre ise türbede misafire ikram edilmek üzere çorba pişirilir. Çorbanın dağıtılacağı günlerin erken

saatlerinde geyikler türbeyi ziyaret ederler (KK.2). Efsanede geyiklerin evliyanın türbesini ziyaret etmeleri, evliya-geyik ilişkisi açısından önemlidir.

1.4. Hepkebirler Cami ve Türbesi

Kastamonu'da yer alan önemli yerlerden biri "Hepkebirler Cami ve Türbesi"dir. Hepkebirler Cami Kastamonu/Merkez Yavuz Selim Mahallesi'nde yer almaktadır. Efsaneye göre davulcular düğün zamanlarında bu caminin önünden geçmez. Davulcular, düğün zamanı camiye varmadan arabadan inip diğer taraftan dolaşır. Davulcular işleri gereği düğünlerde ve benzeri birçok eğlencede davul çalar. Fakat aynı zamanda davulcular genelde ayık gezmeyen deri dövücüleridir. Halkın inanişına göre kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de harfler geyik derisine yazılmıştır. Bu nedenle o derinin dövülmesi de günah sayılır. Davulcular işleri gereği bu mesleğe devam eder fakat başlarına kötü bir şey gelmesin diye caminin bulunduğu sokaktan geçmezler (KK.3-KK.8). Bu durum yine geyikle ilgili bir inaniştan kaynaklanmaktadır. İnanışın temelinde de korku vardır. Dolayısıyla geyik derisi sadece kıyafet değil, aynı zamanda kutsal metinleri kaleme almak için kullanılmıştır (Uçar, 2014, s. 130-131). Yörede bu gelenek olarak kalmıştır. Bu bakımdan yöre insanının bu olaya hassasiyetle yaklaşması geyiğe verilen saygıyı göstermektedir.

1.5. Haraçoğlu Cami ve Türbesi

Haraçoğlu Cami, Kastamonu merkezine 28 km uzaklıkta olan İhsangazi ilçesinde yer almaktadır. İsalar Köyü'nde bulunan caminin 18. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Cami, Horasan'dan gelen Hoca Saadettin Efendi tarafından Nakşibendi Dergâhı olarak kurulmuş ve dergâhın ilk şeyhi olmuştur.

Caminin giriş kapısının üstünde bir geyik kafatası ve geyiklere ait uzun boynuzlar bulunmaktadır. Haraçoğlu Cami'siyle ilgili bir rivayet şu şekildedir: Caminin avlusunda bir dibek taşı bulunmaktadır. Bu taşın halk tarafından Çankırı'nın Ilgaz ilçesinin Kese Köyü'nden köylülerin rızası alınarak tekke şeyhi tarafından geyiklerin yardımıyla getirildiği

söylenmektedir. (KK.3-KK.9). Bu rivayette yine geyik, şeyhe yardım etmiştir. Bu anlatılan efsaneler geyiğin üzerine yüklenen kutsallığı da anlamlı kılmaktadır. Evliyalar gidecekleri yere geyik aracılığıyla ulaşmaktadır. Evlere geyik boynuzunun asılması da Anadolu’da yaygın bir gelenektir. Geyik boynuzunun koruyucu, bereket verici ve nazar önleyici özellikleri bulunmaktadır. Bu bakımdan pek çok türbede ve özellikle evlerin kapı girişlerine geyik boynuzları asılmaktadır.

1.6. Kasaba Köyü Mahmut Bey Cami

Kasaba Köyü Mahmut Bey Cami, Kastamonu’nun Daday ilçesinde yer almaktadır. Mahmut Bey Cami, Candaroğulları Beyliği döneminde Emir Mahmut Bey tarafından 1366 yılında inşa edilmiştir. Ahşap tavanlı ve ahşap destekli bir cami olması bakımından Anadolu’da önemli bir yeri vardır. Caminin ahşap çatısı hiç çivi kullanılmadan yapılmıştır. Bu yönüyle Türkiye’deki ender örneklerden biri olmuştur. (Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019). Bu yönüyle Kasaba Köyü Mahmut Bey Cami 2023 yılında Riyad’da düzenlenen “45. UNESCO Dünya Mirası Komitesi” oturumunda “Anadolu’nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri” adıyla “Dünya Mirası” listesine tescil edilmiştir.

Caminin geyikle alakalı kısmı ise efsaneye göre dört adet ahşap sütun üzerine bindirilmiş olan caminin sütunlarının yakındaki bir tepeden geyikler vasıtasıyla taşındığı belirtilmiştir (KK.3). Yine bu efsanede geyik, evliyanın yardımcısı olarak ortaya çıkmaktadır.

1.7. Geyikli Cami

Kastamonu’da “Geyikli Cami” adında iki cami bulunmaktadır. Bunlardan biri Kastamonu’nun Tosya ilçesinde diğeri ise Pınarbaşı ilçesindedir. Tosya’da bulunan “Geyikli Cami” Şarakmak Köyü’nde yer almaktadır. Yapımında çivinin hiç kullanılmamış olması onu önemli kılmıştır. Caminin kapısının üzerinde 1791 yılının tarihi bulunmaktadır. Camiye verilen isimle ilgili şu efsane anlatılmaktadır. Rivayete göre Şarakman Köyü’nde bir cami yapılmak istenir. Bu sebeple yöre halkı tarafından ağaçlar getirilip yığılır. Ertesi sabah yığıldıkları

ağaçların karşı tarafa taşındığı görülür. Köylüler bu ağaçların geyikler tarafından taşındığına inandığından camiye “Geyikli Cami” adı verilir (KK.4).

Bir diğer cami ise Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesine bağlı Uzla Köyü’nde yer almaktadır. Efsaneye göre yöre halkının bulunduğu yere bir cami yaptırmak istenir. Kendi aralarında uzlaşan köylüler, cami inşaatına başlarlar fakat ustalar ertesi gün geldiklerinde inşaatın temelini değiştirdiğini görür. Yöre halkı camiyi tekrar eski yerine yapmaya başlar. Fakat ertesi gün tekrar inşaat eski yerine taşınır. Bu durum birkaç kez tekrarlanır. Ustalar olayı anlamak için gece nöbet tutar. Sabaha karşı yüzlerce geyik caminin olduğu yere gelir ve inşaatı taşımaya başlar. Ardından yok olup giderler. Ustalar ve köylüler bu duruma şahit olur. O günden sonra bu işte bir keramet olduğuna inanırlar. Bunun üzerine yöre halkı, camiyi geyiklerin taşıdığı yere yapar ve adına “Geyikli Cami” adını verir (KK.4). Camilere verilen bu isimler yörede yaşayan insanların geyiğe olan inancını ortaya koymuştur. Görüldüğü gibi geyikler sadece evliyaların yardımcısı olarak görülmesinin yanında cami ve türbelerin yapılmasında da büyük öneme sahip olmuşlardır.

1.8. Şeyh İsmail Rumi Cami ve Tekke Hamamı

Şeyh İsmail Rumi Cami ve Tekke Hamamı, Kastamonu’nun Tosya ilçesinde yer almaktadır. Şeyh İsmail, bir Kastamonu evliyasıdır. Hamam, Şeyh İsmail Rumi tarafından 17. yüzyılda yaptırılmıştır. Hemen yakınında bulunan Şeyh İsmail Rumi Cami de aynı dönemde yapılmıştır. İsmail Rûmî, Kadiriyye tarikatına mensup pirlere biri olup Osmanlı padişahlarından I. Ahmed ve IV. Murad’ın saltanatı döneminde yaşamıştır. Bazı eserlerde evliyanın Kastamonu’ya bağlı Tosya’da doğduğu yazılıdır. Fakat Tosya’da İsmail Rûmî’nin kendi dergâhındaki hususi kayıtlarında evliyanın “Badiğın” adlı köyde doğduğu ve bu köyün de bugün Çankırı’ya bağlı olduğu belirtilmiştir. Pirin doğum tarihi ile ilgili bilgiler ise Gânizâde Ahmet Muhyiddin tarafından yazılan “Gülzâr-ı Kâdirî”den Bir Yaprak” adlı eserde verilmiştir. Eserde evliyanın doğum tarihi 945/1538-9 olarak verilmiştir. Ayrıca evliyanın hayatı ile ilgili olarak da babasının

köyde çobanlık yapan ve pek çok defa keramet gösteren Çoban Ali isminde bir zat olduğu ifade edilmiştir. (Tabakoğlu, 2016, s. 198-199).

Efsaneye göre Şeyh İsmail Rumi bu camiyi ve hamamı geyiklerin yardımıyla bir gecede inşa eder. Hamam bölgesinde evliyanın geyiklerle birlikte yaptığı bir aslan başı mevcuttur. Aslan başını dağda yapan evliya bunu geyiklerin yardımıyla caminin olduğu hamama getirir (KK.4). Evliyanın yardımcıları olarak yine geyiklere rastlanmaktadır. Anlatıda geyikler koşum hayvanı olarak kullanılmıştır.

2. Karabük Yöresinde Geyik Kültü

Karabük, sözlü kültür anlatıları bakımından zengin bir yöredir. Özellikle Safranbolu ilçesi bölgeye önemli bir katkı sağlamaktadır. Yörede alan (saha) araştırmasıyla geyikle ilgili birçok efsane tespit edilmiştir. Çalışmada Karabük ve özellikle ilçeleri olan Safranbolu ile Eflani’de birçok türbe ve bunlar etrafında oluşan efsaneler tespit edilmiştir. Bunların geyiklerle ilgili olanları şunlardır: “Bahattin Gazi (Geyikli Dede Hazretleri)”, “Yazıköy Keşkek Dede Türbesi”, “Akçakese Köyü Cami”, “Çalışlar Türbesi” ve “Göğeren Baba Abdullah Efendi Türbesi”.

2.1 Bahattin Gazi Türbesi (Geyikli Dede Hazretleri)

Bahattin Gazi, Karabük yöresinin manevi kurucularından sayılmaktadır. Horasan evliyalarından olan bu zat, yaklaşık üç yüz yıl kadar önce yöreye gelmiş ve on üç haneli bir köy olan şimdiki Karabük Mahallesi’ne yerleşmiştir. Burada çobanlık yapan zat, Karabük’ün bir köyüne yaptırdığı cami ve köprü ile tanınmış ve dilden dile anlatılmıştır (KK.5-KK.10).

Efsaneye göre Karabük’ün Öğlebeli Köyü’nde yaşayan fakir bir çoban, eşiyle beraber yaşar. Çoban, sığırlarının Araç Çayı’nın diğer tarafında otlaması için bir köprü yapmak ister. Ormandan kestiği ağaçları danasının sırtında taşımaya başlayan çoban bir süre sonra zorlanır. Çoban, Allah’a dua eder ve ondan yardım ister. Bunun üzerine duası kabul olur ve hizmetine pek çok geyik verilir. Gece vakti geyikler ağaçları taşıyarak köprü yapımına yardım eder. Kumların ve taşın nasıl

çekildiğine anlam veremeyen köylüler, bu durumu öğrenmek için bir gece vakti nöbet tutar. Yöre halkı taşların ve kumların geyikler tarafından taşındığını görürler. Sırrı açığa çıkan çoban vefatından birkaç gün önce ailesine “Eğer üç gün içinde eve dönmez isem danamı peşime salıverin o beni bulur!” diye vasiyet eder. Ardından evden ayrılır. Çobanın hanımı, iki gün bekler fakat gelmeyince danayı salar ve peşinden gider. Dana önce mezarlıkta durur ardından Karabük’e 27 km uzaklıkta olan Dede Yaylası’na kadar yürür. Orada bir yerde düşer ve ölür. Bu ermiş çobanın yattığı bir türbe olup adı “Bahattin Gazi” türbesidir (Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Türbe günümüzde ziyarete açıktır.

2.2. Yazıköy Keşkek Dede Türbesi

Yazıköy, Karabük’ün Safranbolu ilçesinde yer almaktadır. Nüfus yoğunluğu açısından en büyük ikinci köy olan Yazıköy, aynı zamanda kültürel açıdan en köklü köy olma özelliği taşımaktadır. Keşkek, Yazıköy’de bir simge haline gelmiştir. Özellikle bayramlarda bu yemek yapılıp ikram edilmiştir. Bu bakımdan çevre köylerde yaşayan insanlar, bayramlarda bu köyü ziyaret etmektedirler. Sadece bu yemeği pişirmek için köyde pek çok taş fırın yapılmıştır. Bu yüzden bu fırınların ismi bile “keşkek fırını” olarak anılmıştır (Deniz ve Yavaş, 2020, s. 687). Yörede “Keşkek Dede” adında bir evliyanın türbesi bulunmaktadır. Türbenin yanında bir taş bulunmaktadır. Yöre halkı bu taşta “Sunak Taşı” adını vermiştir.

Sunak, güncel Türkçe Sözlük’te “Tapınaklarda dinî tören eşliğinde üzerinde kurban kesilen, günlük yakılan taş masa” şeklinde tanımlanmıştır. Rivayete göre Keşkek Dede, Sunak Taşı’nın üzerine geyiklerin yemesi için keşkek bırakmış. Geyikler de buna karşılık onun her türlü işlerine yardım eder. Süreç içerisinde evliyanın kerametleri yöre halkı tarafından bilinmeye başlayınca geyikler bir daha gelmemiş. Keşkek Dede de bir süre sonra vefat etmiş (KK.5-KK.7).¹

¹ Bu efsanenin bir varyantına Prof. Dr. Eyüp Akman, “Safranbolu’daki Adak Yerleri ve Bu Yerlerle İlgili İnançlar” adlı çalışmasında yer vermiştir (Akman, 2000, s. 91).

2.3. Çalışlar Türbesi

Çalışlar Türbesi, Karabük'ün Eflani ilçesinin Çalışlar Mahallesi'nde yer almaktadır. Türbenin içinde on iki mezar bulunmaktadır. Mezarlardan ikisinin Horasan ya da Buhara'dan gelen iki din görevlisine ait olduğu ifade edilmektedir (Kalafat, 1999, s. 523). Rivayete göre yöreye hizmet için gelen iki din adamı, caminin üst katındaki odada kalırlar. Bir gün yapılan sohbetin ardından cami imamı, iki din görevlisine bir sıkıntılarının olup olmadığını sorar. Bunun üzerine iki evliya, bu gece ruhlarını teslim edeceklerini söylerler: "Bu gece ruhumuzu teslim edeceğiz. Üç geyik gelecek, bunları kurban ediniz, etini dağıtınız. Bizi yıkamaya gelenlere engel olmayınız" (KK.6). Bu sırrı da o yörede yaşayan İmam Efendi, Hüseyin Efendi ve Şeyh İsmail Efendi'ye anlatırlar. Evliyaların dediği gibi olur. Bir sabah namazından sonra camiden çıkan bir kişi geyikleri görür ve içeri girer. Kısa sürede haberi alan imam, üst kata çıkar ve zatların vefat ettiğini görür. Vasiyetleri gereği bahçedeki üç geyiği keserler ve eti pişirilip yöredekilere dağıtılır. O gün geyiklerin boynuzları türbeye konulur. Bugün hâlâ o boynuzlar türbenin içindedir. Dışardan gelen iki yabancı bu iki zatın bedenlerini yıkarlar ve sonrasında caminin ön tarafına defnederler. Zaman içerisinde bu camide yangın çıkar fakat türbelere zarar gelmez. Yöredeki insanlar bu durumu türbedeki evliyaların kerametine bağlamışlardır (KK.6). Efsanede geyiklerin kurban edilmesiyle ilgili bir bilgi verilmiştir. Bu inanç unsuru eski Türklerde yaygındır. Şamanların, kutsal ruhlara ve atalara armağan olarak sunduğu kurban hayvanlarının başında geyik gelmektedir (Eliade, 2018). Altaylarda bulunan mezarlardan edinilen bilgilere göre atın kurban edilmesinden önce geyiklerin kurban olarak seçildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu inanın günümüze kadar ulaştığı ve yörede anlatıldığı görülmüştür.

2.4. Göğeren Baba Abdullah Efendi Türbesi

Safranbolu ilçesinde bulunan bir türbe de "Göğeren Baba Abdullah Efendi Türbesi"dir. Türbede ermiş Abdullah Efendi adında keramet sahibi bir zat ve hanımının mezarı

bulunmaktadır. Efsaneye göre Abdullah ve hanımı köyde yaşayan fakir bir çifttir. Geçimlerini hayvanları otlatarak sağlarlar. Karı koca sürekli ibadet ederler ve zikir çekerler. Geyikler de karı kocaya yardım eder. Pazarda yağ ve peynir satarak geçimini sağlayan çifte köylüler çok şaşırır. Geceleri dağlardan inen geyikler onların evine gelir ve sütlerini sağdırırlar. Köylüler, karı kocaya ait inek ve davarların olmadığını bildiğinden bu durumu tuhaf karşılarlar ve onları hırsızlıkla suçlayıp dönemin kadısına şikâyet ederler. Ermiş Abdullah Efendi ve hanımı, şikâyetler üzerine kadının karşısına çıkıp olan biteni anlatır. Kadı, anlatılanlara inanır ve onları bırakır. Fakat sır ortaya çıktığı için bir daha geyikler uğramaz. Bu sebeple karı koca geçim sıkıntısı çekmeye başlar. Karı koca olan bitene üzülerken kendilerini şikâyet eden köylülere “Allah bu köyün hanesini altıdan yediye çıkartmasın” diye beddua ederler. Daha sonra karı koca vefat ederler. O günden sonra köyün hanesi yediyi geçmez (KK.5-KK.7). Günümüzde burada Hıdırellez şenlikleri yapılmaktadır.

Efsanede dikkat çekici yerlerden biri geyiğin kendini sağdırmasıdır. Geyik sütünün, halk hekimliği bünyesinde önemli bir yeri vardır. Anadolu sahasında derlenen pek çok anlatıda da geyik sütünün hastaları iyileştirdiği görülmüştür (Yeşildal, 2007, s. 93). Dolayısıyla geyiklerin insanlara yardım etme özelliği ön plana çıkmaktadır. Safranbolu’da derlenen bu efsanede de geyik, fakir olan çifte kendi sütünü sağdırarak onların geçinmesini sağlamıştır.

2.5. Akçakese Köyü Cami

Akçakese Köyü, Karabük’ün Eflani ilçesinde yer almaktadır. Akçakese adı hem rivayete hem de Osmanlı kaynaklarında Akça-kilise şeklinde geçmektedir.² 750-800 yıllık bir geçmişe sahip olan cami, çivi kullanılmadan ahşaptan yapılmıştır. Bu yönüyle köyün en gözde camilerinden biri olmuştur. Caminin iç ve dış bölgelerinde bir tahtaya alelade yazılmış 1278 tarihinden başka bir tarihe rastlanılamamıştır. 1278 tarihi miladi olarak

² <https://www.eflanim.com/eflani-akcakese-koyu-bilgileri-ve-tarihi/>

1860-62 yılına tekabül etmektedir. Bu da yakın bir tarih olduğunu göstermektedir.

Camiyle ilgili efsanede geyikler geçmektedir. Efsaneye göre bu köyde yaşayan insanlar, rahat bir şekilde namaza gidip gelmeleri için camiyi buldukları köye taşımak isterler. Köylüler, öküzler yardımıyla söktükleri ağaçları, tomrukları ve diğer parçaları köyün yakınına taşırlar. Fakat ertesi gün bıraktıkları yerde hiçbir şey göremezler. Köylüler olan bitene bir anlam veremez ve bu duruma oldukça şaşırırlar. Tekrar el birliğiyle malzemeleri öküzler yardımıyla köye taşırlar fakat ertesi gün yine malzemelerin götürüldüğünü ve caminin hiç sökülmediğini görürler. Rivayete göre köylülerden biri sabah namazına kalktığı sırada bazı sakallı adamları gördüğünü ve bu adamların geyiklerle malzemeleri götürdüğünü söyler. Bunun üzerine köylüler bu caminin sahiplerinin buradan başka bir yere taşınmak istemediklerini anlar ve böylelikle camiye dokunmazlar (KK.6). Görüldüğü üzere efsanede geyikler, binek hayvanı olarak kullanılmıştır.

Sonuç

Geçmişten günümüze geyik, Türk kültürüne sosyal, kültürel, dini ve mitolojik anlamda büyük zenginlik katmıştır. Yeri geldiğinde etinden, sütünden, derisinden ve boynuzundan yararlanılmış yeri geldiğinde de tanrılara, insanlara ve evliyalara yol göstermesi, yardımcı olması, nazardan koruması gibi işlevlerinden yararlanılmıştır. Söz konusu bu özelliklerinden dolayı Türk toplumunda kutsal bir hayvan olarak kabul edilmiş ve bir külte dönüşmüştür. Kastamonu ve Karabük illerinden derlenen efsanelere bakıldığında geyiğin bugün hâlâ eski çağlardaki şekliyle kullanılmaya devam edildiği görülmektedir. Geyikle ilgili kültlerin günümüzde sürdürülüyor olması bu kültün kökenlerinin ne derece eskiye uzandığını da göstermektedir. Bunların yanında günümüzde geyikler yok denecek kadar azalmıştır. Fakat buna rağmen hâlâ geyiklerle ilgili bir takım inanç ve anlatılara rastlanması geyiğin bu anlamda bir sembol haline geldiği de söylenebilir. Çalışmada Kastamonu yöresinden sekiz, Karabük'ten ise beş efsane derlenmiştir. Böylelikle geyiklerle ilgili on üç anlatı derlenerek

kayıt altına alınmıştır. Anlatılar incelendiğinde geyiklerin daha çok evliyalara yardımcı olma ve fakirlere yardım etme işlevleriyle ön plana çıktığı görülmüştür. Nadir de olsa geyiğin kurban olarak kesilmesi de “Çalışlar Türbesi” efsanesinde yer almıştır. Ayrıca birçok türbede hâlâ geyik başlarına ve boynuzlarına rastlanması geyiğin nazardan koruyucu işlevini de ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Türk mitolojisinde kutsal sayılan geyiğin bugün Anadolu’da (Kastamonu-Karabük) varlığını hissettirdiği ve kutsallığını koruduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Akman, E. (2000). *Safranbolu’daki adak yerleri ve bu yerlerle ilgili inançlar*. Ankara: Safranbolu Hizmetbirliği Kültür Yayınları.
- Atlı, S. (2017). Kastamonu Taşköprü’de velî kültü I. *Sûfi Araştırmaları*. VIII (15), s. 43-64.
- Aytaş, G. (1999). Türk kültür ve edebiyatında geyik motifi ve Haza Destan-ı Geyik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 11 (3), s. 161-170.
- Bekaroğlu, A., & Özden, H. (2023). Kastamonu’da kurt ve geyikler ile ilgili inanışlar (Orhun’dan Kastamonu’ya). *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), s. 1-18.
- Beşkardeş, V., Uslu, Y. ve Uslu B. (2014). Geyikle ilgili bazı terimler üzerine düşünceler. *Avrasya Terim Dergisi*, 2(1), s. 17-24.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk mitolojisi Oğuzların Anadolu Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin mitolojisi*, Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Çınar, K. S. (2016). *Bozkır kavimlerinin kültür ve mitolojilerinde geyik, kurt ve kartal (Başlangıcından Göktürk dönemi sonuna kadar)*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dalkesen, N. (2015). Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk kültüründe geyik kültürü, *Millî Folklor*, (106), s. 59-67.
- Delihasanoglu, M. (2022). *Kastamonu halk inanışları üzerine bağlamsal bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, N. (2013). *Türk efsaneleri*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Deniz, T. & Yavaş, B. (2020). Karşılaştırmalı bir kültürel coğrafya araştırması: Bulak ve Yazıköy (Safranbolu) kırsalında keşkek yapımı ve kültürü. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), s. 680-689.
- Durdu, A. (1998). *Abdal Hasan ve Abdal Hasan türbesiyle ilgili inanç ve uygulamalar. Türk Halk Kültüründen Derlemeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eliade, M. (2018). *Şamanizm*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ergin, M. (2020). *Dede Korkut hikâyeleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kalafat, Y. (1999). Horasan eri olarak bilinen Anadolu yatırları-1. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40 (1-2), s. 511-524.
- Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Karabük Rehberi.
- Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2019). Kastamonu Rehberi.
- Kemal, Y. (2009). *Üç Anadolu efsanesi, Köroğlu, Karacaoğlan, alageyik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2015). Geyik boynuzlarının yatırlarda şifa için kullanımı. *Milli Folklor Dergisi*, (107), s. 137-148.
- Kurt, S. N. (2020). Türk mitolojisi evreninde geyik motifi üzerine genel bir inceleme. *Simit Çay Betik*, (2), s. 60-73.
- Mandaloğlu, M. (2013). Türk mitolojisinden Anadolu'ya taşınan kültür: Geyik motifi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), s. 383- 391.

- Mısırlı, İ. (2019). *Kastamonu'nun manevi iklimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ocak, A. Y. (1999). Osmanlı İmparatorluğu'nda marjinal sûfilik: Kalenderîler (XIV-XVII. yüzyıllar). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2012). *Alevi Bektaşî inançlarının İslam öncesi temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi I. Cilt*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi II. Cilt*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sezer, M. A. (2022). Geyik avı ile ilgili inanışlar: Alageyik ve geyikler lanetler örneği. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), s. 97-105.
- Şimşek, E. (1995), "Giresun ve çevresinde anlatılmakta olan 'ana geyik' efsanesinde mitolojik unsurlar" *Milli Folklor Dergisi*, (26), s. 17-22.
- Tabakoğlu, M. (2016). Tosyalı bazı mutasavvıflar üzerine notlar. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 10(20), s. 195-210.
- Tanrısever, C., Pamukçu, H. ve Saraç, Ö. (2019). *Kastamonu Efsaneleri*. (Edt. İrfan Mısırlı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Thompson S. (1955). *Motif-index of folk-literature*. Indiana University Press.
- Uçar, Z. (2014). Türk kültüründe geyik ve geyikli baba üzerine gözlemler. *Kültür Evreni Dergisi*, (21), 129-145.
- Yeşildal, Ü. Y. (2007). *Anadolu folklorunda geyik*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zengin, A. Y. (2002). *Kastamonu evliyalari*. İstanbul: Özen Matbaacılık.

Sözlü Kaynaklar:

- KK-1: Nezahet Katırcıoğlu, Kastamonu, 1964. İlkokul mezunu, Emekli. (Görüşme: 11.4.2023).
- KK-2: Behiye Kayıkçı, Kastamonu, 1980, İlkokul mezunu, Emekli. (Görüşme: 15.4.2023).
- KK-3: Satılmış Tiftik, Kastamonu, 1976, Lise mezunu, Marangoz ustası. (Görüşme: 12.5.2023).
- KK-4: Ali Yılmaz, Kastamonu, 1970, İlkokul mezunu, İnşaat ustası. (Görüşme: 22.5.2023).
- KK-5: Mehmet Duymaz, Safranbolu, 1960, İlkokul terk, Serbest meslek. (Görüşme: 22.5. 2023).
- KK-6: Şerife Yılmaz, Eflani, 1975, İlkokul terk, Ev hanımı. (Görüşme: 09.6.2023).
- KK-7: Münevver Bilmez, Karabük, 1978, İlkokul terk, Ev hanımı. (Görüşme: 11.6.2023).
- KK-8: Emine Baysal, Kastamonu/Merkez, 1980, İlkokul, Çiftçi. (Görüşme 16.11.2023).
- KK-9: Kamil Baysal, Kastamonu/Merkez, 1985, İlkokul, Çiftçi. (Görüşme 16.11.2023).
- KK-10: Şerafettin Çakıcı, Karabük/Merkez, 1990, Ortaokul terk, Serbest meslek. (Görüşme 17.11.2023).

Ek 1: Görseller

Görsel 1: Şeyh Abdal Hasan Türbesi

Görsel 2: Haracoğlu Türbesi

Görsel 3: Benli Sultan Türbesi

Görsel 4: Bahattin Gazi Türbesi

Görsel 5: Gögeren Baba Abdullah Efendi Türbesi